

Ronde 7

Jeroen Dera
Radboud Universiteit Nijmegen
Contact: jeroen.dera@ru.nl

Online reading challenges: wat leveren ze jongeren op?

1. Het fenomeen ‘reading challenges’

Een *reading challenge* is een online leesuitdaging waarbij deelnemers, veelal via platforms als *Goodreads*, *The StoryGraph* of *Hebban*, zichzelf een concreet leesdoel stellen, bijvoorbeeld het aantal boeken dat zij in een jaar willen lezen. Deze uitdagingen zijn vaak ingebed in een bredere online leescultuur, waarin sociale interactie, boekaanbevelingen op basis van algoritmes en persoonlijke leesstatistieken samenkomen (zie bijvoorbeeld: Driscoll 2024). In mijn onderzoek heb ik deze *reading challenges* bestudeerd vanuit het perspectief van deelnemende adolescenten tussen de 15 en 20 jaar (Dera 2024a). Hierbij stonden drie vragen centraal:

1. Wat motiveert adolescenten om deel te nemen aan een *reading challenge*?
2. Welke opbrengsten ervaren zij door deelname?
3. Hoe beïnvloedt deelname hun leesroutines?

2. Methodologische achtergrond van de studie

Het onderzoek dat ten grondslag ligt aan deze bijdrage is uitgevoerd met een kwalitatief onderzoeksdesign, waarin semigestructureerde interviews de kern vormden. De steekproef bestond uit twintig Nederlandse adolescenten (gemiddelde leeftijd: 17,9 jaar; 65% vrouwelijk) die actief deelnamen aan *reading challenges* op *Goodreads* of *The StoryGraph*. De helft van de deelnemers volgde nog voortgezet onderwijs; de andere helft studeerde al aan mbo, hbo of universiteit.

De werving van deelnemers verliep via *snowball sampling*, waarbij literatuurdocenten uit mijn netwerk leerlingen of studenten aandroegen die actief deelnamen aan *reading challenges*. Bij de selectie werd gelet op genderbalans en variatie in genrevoorkeuren, aansluitend op bekende patronen in het leesgedrag van Nederlandse jongeren (vergeleijk: Dera & Van Doeselaar 2022).

Het interviewprotocol werd ontwikkeld volgens het *Interview Protocol Refinement Framework* (Castillo-Montoya 2016), wat betekende dat vragen systematisch werden

gekoppeld aan de drie hoofdthema's uit de onderzoeksvraag: (1) motivatie voor deelname, (2) ervaren opbrengsten en (3) veranderingen in leesroutine. Er werd bijvoorbeeld gevraagd hoe deelnemers voor het eerst met *reading challenges* in aanraking kwamen, welke betekenis zij hechtten aan het behalen van hun doel, welke positieve en negatieve effecten zij ervoeren, en hoe hun leesroutines tijdens deelname eruitzagen.

De gesprekken vonden plaats tussen augustus en oktober 2023 via *Microsoft Teams*. Vooraf tekenden alle deelnemers een toestemmingsformulier. Bij minderjarigen werd ook ouderlijke toestemming verkregen. De interviews werden *ad verbum* getranscribeerd.

Tijdens de data-analyse werd gewerkt met memo's, omdat bestaande codeerschema's voor dit fenomeen ontbraken. Voor elk interview werden per thema unieke argumenten en subargumenten geïdentificeerd en, waar mogelijk, gekwantificeerd (in de zin van: "11 van de 20 deelnemers noemden motivatie X"). In het kader van de betrouwbaarheidsborging werd dit proces uitgevoerd door zowel mijzelf als door een onderzoeksassistent, waarbij we afwijkende coderingen kritisch vergeleken en tot onderlinge consensus over de beste keuzes kwamen. Ter validatie vond *member checking* plaats met drie respondenten, die reflecteerden op de voorlopige interpretaties.

3. De voornaamste onderzoeksresultaten

3.1 Motieven voor deelname

Uit het onderzoek kwamen vier hoofdmotieven voor deelname aan *reading challenges* naar voren:

1. *Wens om overzicht en statistieken*

Elf deelnemers haalden met name plezier uit het overzicht dat *reading challenges* bieden – in de vorm van grafieken en lijstjes na afloop van de *challenge*. Dit motiveerde hen niet per se om méér te lezen, maar versterkte naar eigen zeggen wel hun leesplezier.

2. *Impuls om ook echt te lezen*

Elf deelnemers gaven aan dat de *challenge* hen hielp om leesvoornemens ("Ik wil meer lezen") om te zetten in daadwerkelijk leesgedrag.

3. *Sociale component*

Zes deelnemers werden sterk aangetrokken door de mogelijkheid om hun leesgedrag met anderen te vergelijken, aanbevelingen te delen of samen met vrienden te lezen. Wel kreeg dit soms een competitief karakter.

4. *Zelfuitdaging*

Vier deelnemers wilden vooral hun eigen grenzen verkennen ("Hoeveel kan ik lezen?"), waarbij het behalen van het doel sterk telde.

3.2 Opbrengsten van deelname

De participanten beschreven de volgende opbrengsten van deelname, waartoe ook enkele schaduwzijdes behoren:

1. *Meer lezen*
Dertien deelnemers rapporteerden een duidelijke toename in leestijd en omvang van het gelezene. Dit ging soms gepaard met minder schermtijd.
2. *Nieuwe boeken en smaken ontdekken*
Negen deelnemers ontdekten dankzij de *challenge* nieuwe titels, genres of auteurs.
3. *Sociale verbondenheid*
Acht deelnemers ervoeren meer contact over boeken, zowel online als offline, bijvoorbeeld door discussies of gezamenlijke afronding van de *challenge*.
4. *Gevoelens van autonomie en competentie*
Enkele deelnemers benadrukten het plezier van vrij kiezen van wat ze lazen of merkten verbetering van hun leesvaardigheid.
5. *Negatieve effecten*
Twaalf deelnemers noemden ook nadelen: tijdsdruk, minder leesplezier en soms angst voor een negatieve beoordeling door anderen bij het stellen van lage doelen in de *challenge*.

3.3 Veranderingen in leesroutines

Uit de interview bleek dat deelname aan *reading challenges* tot de volgende veranderingen in leesroutines kon leiden, in elk geval in de ogen van deelnemers zelf:

1. *Leestempo*
Veertien deelnemers lazen sneller om de *challenge* te kunnen halen (soms ten koste van diepgang) of juist trager en kritischer, omdat ze zich genoodzaakt voelden om een *review* van het gelezen boek te delen.
2. *Leesplanning*
Dertien participanten planden vaker tijd in om te lezen, lazen boeken bewust eerder uit of lazen vaker tussendoor tijdens vrije momenten.
3. *Tekstselectie*
Zes deelnemers kozen bewust voor dunner of eenvoudiger boeken om op schema te blijven.
4. *Genreverschuiving*
Halverwege de *challenge* veranderde bij sommige deelnemers de smaakvoorkeur, vaak richting populaire jongerenliteratuur (*romance*, *young adult*), soms juist naar complexere literaire werken.
5. *Technologiegebruik*
Smartphones werden door deelnemers vaak weggelegd, terwijl het platform van de *challenge* vaak gebruikt werd als voortgangstracker en soms zelfs als digitale boekenlegger.

4. Mogelijkheden voor het onderwijs

Uit het interviewonderzoek blijkt dus dat *reading challenges* voor adolescenten kunnen fungeren als een katalysator om leesvoornemens om te zetten in concreet leesgedrag. We zien daarbij wel dat algoritmes sterk de titelselectie kunnen sturen, een kwestie die bijvoorbeeld ook sterk speelt op *BookTok* (vergelijk: Dera 2024b). Voor docenten liggen er meerdere kansen om *reading challenges* in het onderwijs te incorporeren.

Ten eerste zouden docenten, bijvoorbeeld via *Hebban in de Klas*, *reading challenges* op school kunnen introduceren, bijvoorbeeld in relatie tot het schoolexamen Literatuur. Mogelijk kunnen zowel fanatieke als minder gemotiveerde lezers hierbij succeservaringen opdoen, al zou dit wel vervolgonderzoek behoeven. Omdat de sociale component van *reading challenges* in het onderzoek vooral aansprak bij leerlingen op de middelbare school, zouden *challenges* ten tweede gekoppeld kunnen worden aan dialogische literatuuractiviteiten op school, zoals leesclubs. Ten derde bieden *reading challenges* mogelijkheden om met leerlingen te reflecteren op de rol van algoritmes, bijvoorbeeld in lessen over digitale geletterdheid.

Het onderzoek heeft daarnaast ook belangrijke implicaties voor medewerkers die zich in de school bezighouden met leesbevordering en collectievorming, zoals mediathecarissen. De neiging van ook fanatieke lezers om bij tijdsdruk dunnere boeken te kiezen en dus strategisch leesgedrag te vertonen, onderstreept de noodzaak om voldoende romans en dunne romans op voorraad te hebben met een hoge literaire kwaliteit.

Referenties

- Castillo-Montoya, M. (2016). "Preparing for interview research: the interview protocol refinement framework". In: *The Qualitative Report*, 21 (5), p. 811-831.
- Dera, J. (2024a). "Embarking on the online reading challenge: adolescents' participation motives, gains and impacts on reading routines". In: *Literacy*, 58 (3), p. 301-311.
- Dera, J. (2024b). "BookTok: a narrative review of current literature and directions for future research". In: *Literature Compass*, 21 (10-12). Online raadpleegbaar op: https://www.researchgate.net/publication/386042404_BookTok_A_Narrative_Review_of_Current_Literature_and_Directions_for_Future_Research.
- Dera, J. & N. Van Doeselaar (2022). "Leesvoorkeuren van havo- en vwo-leerlingen aan het begin van de bovenbouw: een enquêteonderzoek". In: *Levende Talen Tijdschrift*, 23 (2), p. 3-13.
- Driscoll, B. (2024). *What readers do: aesthetic and moral practices of a post-digital age*. London/New York: Bloomsbury Publishing.